

1. melléklet: Hosszabb cigány szövegek

1. A negyedik fejezethez:

Ame, kana zszasz te mangavas, mure saveszke (zsav te mangavav). Te szi sej, sej! Csi kurdasz, csiptasza, csiptasza zszasz te mangavas – Loli csipta phandasz pe vojaga. Romnyi te szi, dikhlo szasz pe vojaga. Hatyaresz ma? No, no sej, atuncsi zsav, ande mure vaszta-j e vojaga la csiptasza, pherdo italo, ratyija vagy csi zsanav te szo, de csak rövidital ugye. Taj butzsene zszasz, ugye te mangavas, muro nepo. Kako, kuko haj butzsene reszasz kothe. Ugye jekh rom gade mangavel, o kaver gede mangavel, naj egyformávo. Akanak phenav ek kaver, maj phenav szel duj mangalyimata.

„Devlesza arakhav tumen! Muro drago phral, na faj tu pharo te rodem tut opre, avilem tute, durai avilem, csi gelem, mer avilem pe mura bakraki vurma haj mura bakraki vurma – de khatar muro kher zszika tyo kher e vurma kath'avel. Phrala! Kathe-j muri bakri! Tute. Szi te desz mura bakra palpale. Akarszoszko szalo (?) szi pe late vagy követelnivalovo te szi tu pe late, hajlandovo szim, muro phral, te valtil avri mura bakra. Ugye gade gade, muri-j la. Jól van, hogy tu gondoziszasz la, grizsziszasz la, vediszasz la mindentül. T'avesz baxtalo, muro phral! Haj szi la vorba, phrala vagy naj la vorba, muro phral! Te szi kathe vagy naj, phen!”

„Kathe-j la, phrala, tyi bakri.”

„T'avesz baxtalo!”

„Bivaj, bivaj! Te trajin, te trajin!”

Hatyaresz? N'akanak dasz o rom peszki vorba, hogy kothe i bakri, leszki-j, atuncsi pusasz la se opre. La se. „No, sej? Szoz-j tyo gindo? Faj tu khatar muro sav?” Na jó, csi phenel csi jekh sej, te „lav”, te „cs'avesz”. Maj csak mosojgil?? Taj ennyj haj, ugye, dasz kothe lako dad te fogadil le vojaga haj pantlikáso.

2. Az ötödik fejezethez:

Mária: Asztaresz o szalavari, tradesz e graszteh, e cinne khureh. Besel muro sav ando ülés. Lel o bicso. Malavesz po grah, ugye, mokám! Indulil o grasz haj pheneh leszke: Ne te!

Grana: Ugye Dénes?!

M: Te na, muro sav!

G: Dénes! T'aveh baxtalo, muro sav!

M: Te na pesz tu bere, muro sav, inke mange maj laso, inke gado! [meg-

szoptatja] Maj kana mi bori avla haj phenla tuke: 'Avtar, mangav tuke ek cira bere, bori vagy variszo.'... A phenav: 'Dénes, zsatar tu mandar, haj na bes aba khere, Dénes! Haj zse, bikin, paruv amenge! Muro sav!'

'Haj zsat'ando istalovo haj sudesz mange avri o gunoj!' Haj avela khere tyo dad andaj butyi, ha me: 'Avri sudem, tata, telaj grasz. Dem lesz paj, dem lesz te xal. Ke szim khere, me aba baro rom szim. Me csi szim aba cino savoro!'... 'Avla khere muro dad, haj xalape manca, hogy naj csar le grahten'... 'Muro sav zsaltar, ugye, muro sav? 'Kaj zsah, Dénes?' 'Ando baro foro. Ingrah e grahten.' 'Szode graszten ingreh, Dénes?' 'Duj vagy trinen!'

'Haj dikhav, te javna e rom, zszasz ando foro, te n'avna, csi zszasz.' 'Ha maj 'kor zszasz... zszasztar mure dadesza; dujzsene, biknasza, paruvasz, kinasz cine khuren.' 'Haj szo kereh lenca, Dénes?' 'Haj me kamav e cine khuren!' Maj zsav, asztarav andr' ando vurdon, haj kidav opre e bute xurde savoren po vurdon, me pale tradav pe lesz.'

3. A nyolcadik fejezethez:

* Csarrel leszko kar. Kaszavo gyemanto! Jek tulipano! Csarro leszko kar! Dikh! Kaszavo sukar lo, jaj Devla! Dikh, szo-j godo? Jek cinno kincso! Jaj, muro sav! Dikh! Peszke jakha peren andi muri bul! Kaszavo sukar! Csarrav leszke jakha.

Saj kurrez la akanak. Zsatar Gergely, csumide laki mizs!...Atuncs xala leszko kar!

** Kana rakagyonasz le cinne! Phende, nasz szlobodo murs t'avel andrem még csi pe udvara. Kana vajlodilasz gödi zsulyi. Nasz szlobodo csi lako rom te zsal intye! Leszasz, kana rakhagyonasz le cinne, mindjart sinasz o buriko, gode csuri sude' varba. Kana godo cinno thanoro... szasz ... o cinno phandeszasz lesz ande'k kotor. Sudasz lesz, praxonasz lesz ando gunoj. O thanoro.

Nasz szlobodo la zsulya trin gyesz t'avel avri anda kher. Nasz szlobodo pala pajeszte te zsal. Khatikaj! Feri ando kher. Lazsalaszpe e zsulyi. Peszke le murs nasz szlobodo khancsi te delasz te xal. Nasz szlobodo te gyuril. Nasz szlobodo te kiravel. Avri nasz szlobodo te zsal. Anda kher nastig delasz avri khancsi. Kana varekon avlasz, sutasz andre jekh csomovo szulumi, ugye szasz ando lako pato. Te na ingrel le cinnehke lindri khere. Atuncsi nagyon rovelasz o cinno.

Haj kana ande khangeri zsalasz e romnyi, kana aba boldasz le cinesz, atuncsi saj zsalasz e romnyi. Haj nasz godi, hogy kalca te avel pe late, ande rotyate khoszlaszpe. Nasz kalca haj nasz vatta! Nasz bugyi, feru ande peszki rotye khoszlaszpe. Nasz szlobodo god gada hogy te teregetil avri, hanem tela peszko sero suttasz le.

Kana ab' o savo szasz sove kurkeno vagy efa kurkeno, atuncsi szasz szlobodo te dikhen lesz. Addig csi mukhle khanyikasz andre. Pláne kana le savoren najarnasz, egyáltalán csi mukhlasz andre. Te na ingren csi senki lindri le cinnen, haj te na malaven lesz jakhate.

2. melléklet: Zenei lejegyzések

1. példa

Parlando

jaj de Naj ba- jo, naj ba- jo,
Pa- le ter-ne sa- ve, jaj,
Me zsav-tar, me zsav-tar,
Lun-go- ne dro- me- en-ca. T.f.

2. példa

Parlando

Zsav-tar mange, ma- mo,
Lun-gone dro- me- en-ca. T.f.

3. példa

Parlando

apol Zsavtar mange, ma- mo, de
Lungo- ne dro-men-ca, ma-mo hej, de
Lungo-ne dro-men-ca, ke
Ba-re gin-do- ne- en-ca. T.f.

Bibliográfia

- Acton, T. 1974. *Gypsy Politics and Social Change*. London, Routledge and Kegan Paul.
- Ahern, E. 1981. *Chinese Ritual and Politics*. Cambridge, Cambridge U.P.
- Alexander, J.–Alexander, P. 1987. Striking a Bargain in: *Javanese Market*. *Man*, (22), 42–68
- Althusser, L. 1971. Ideology and Ideological State Apparatuses (Notes Towards an Investigation), in: *Lenin and Philosophy and Other Essays*. 121–173. London, New Left Books.
- Anderson, B. 1983. *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London, Verso.
- Andor M. 1982. *Cigányvizsgálatok*. Budapest, Művelődéskutató Intézet.
- Austin, J. 1962. *How to do Things with Words*. Cambridge, Mass.: Harvard U. P.
- Babus E.–Gáti Z.–Mészáros A. 1984. A cigányság helyzete egy magyar faluban. *Szociálpolitikai Értesítő* (2) 80–126.
- Bán G.–Pogány G. 1957. *A magyarországi cigányság helyzetéről*. Budapest, Munkaügyi Minisztérium, Stencilezett szöveg.
- Bari K. 1985. *Tűzpiros kígyócska*. Gödöllő, Művelődési Központ.
- Barth, F. (ed.) 1969a. *Ethnic Groups and Boundaries*. London, George Allen and Unwin.
- Barth, F. (ed.) 1969b. Introduction. in: Barth [1969a], 9–38
- Basso, E. 1985. *A Musical View of The Universe. Kalapalo Myth and Ritual Performances*. Pennsylvania, Univ. of Pennsylvania Press
- Bauer T. 1978. Investment Cycles in Planned Economies, in *Acta Oeconomica*, 21, 243–260.
- Báthory, J. 1983. A „cigánykérdés”, in: Szegő (szerk.) 8–24.
- Beck, S.–Gheorghe, 1981. From Slavery to Co-inhabiting Nationality: The Political Economy of Romanian Gypsies. Paper presented to the Symposium on the Social Anthropology of Europe I. U. A. E. S. Intercongress, Amsterdam.
- Bell, P. 1983. Social perception in a Contemporary Hungarian Rural Community, in: *Hollos–Maday* (szerk.), 145–180.
- Bell, P. 1984. *Peasants in Socialist Transition. Life in a Collectivised Hungarian Village*. Berkeley, University of California Press.
- Benjamin, W. 1973. *Illuminations*. London, Collins/Fonatana
- Beynon, H. 1973. *Working for Ford*. London, Allen Lane.
- Bencsik J. 1984. *A teknővájó cigányok*. Gyula, Erkel Ferenc Múzeum.
- Berend I. T.–Ránki Gy. 1974. *Hungary: A Century of Economic Development*. David and Charles, Newton Abott/Barnes and Noble Books, New York.
- Berend I. T.–Ránki Gy. 1985. *The Hungarian Economy in the Twentieth Century*. London, Croom Helm.

- Bettelheim, C. 1970. State Property and Socialism. in *Economy and Society* 2, (4).
- Bloch, M. 1971. The Moral and Tactical Meaning of Kinship Terms. *Man*, N. S. 6, 79–87.
- Bloch, M. 1972. The Long Term and The Short Term. in: J.Goody (szerk.) *Contexts of Kinship*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Bloch, M. 1974. Symbol, Song, Dance and Features of Articulation. Is Religion an Extreme Form of Traditional Authority? in: *Archives Européennes de Sociologie*, XV, no. 1. 55–81.
- Bloch, M. 1986. *From Blessing to Violence*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Bloch, M.–Parry, J. (szerk.) 1982. *Death and the Regeneration of Life*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Bokor A. 1986. Modern Poverty – Deprivation: The Case of Hungary, in: *Research in Social Stratification and Mobility*, 5. 245–260.
- Braverman, H. 1974. *Labour and Monopoly Capital: The Degradation of Work in the Twentieth Century*. New York, Monthly Review Press.
- Breznay I. 1932. *Eger a XVIII. században*. Eger
- Bromlej, J. 1980. *Etnosz és néprajz*. Budapest, Gondolat.
- Bromlej, J. 1980. The Object and Subject Matter of Ethnography, in: Gellner (szerk.) *Soviet and Western Anthropology*, 151–160. London, Duckworth.
- Burawoy, M. 1985. *The Politics of Production*. London Verso.
- Clébert, J-P. 1964. *The Gypsies*. London, Readers Union.
- Cliff, T. 1974. *State Capitalism in Russia*. London, Pluto.
- Coard, B. 1971. *How the West Indian Child is Made Educationally Sub-Normal in the British School System*. London, New Beacon.
- Cohn, W. 1973. *The Gypsies*. Reeding, Mass.
- Cole, J.–Beck, S. (szerk.) 1981. *Ethnicity and Nationalism in S. E. Europe. Papers on European and Mediterranean Societies*, No. 14. Universiteit van Amsterdam.
- Cole, J.–Beck, S. 1981. Introduction, in: Cole and Beck (szerk.) II-VI.
- Choli Daróczi J. 1986. Otthon voltam Indiában. in: Murányi (szerk.) *Egyszer karolj át egy fát!* 169–179. Budapest, TIT.
- Choli Daróczi J.–Feyér, L. 1984. *Romano–ungriko cino alavari. Cigány–magyar kieszótár*. Budapest, TIT.
- Cambell, J. 1964. *Honour, Family and Patronage. A Study of Institutions and Moral Values in a Greek Mountain Community*. Oxford, Oxford U. P.
- Csalog Zs. 1976. *Kilenc cigány*. Budapest, Kozmosz.
- Csalog Zs. 1979. *Cigányfalu Baranyában – Jegyzetek a cigányság helyzetéről*. *Kritika*, 1979, (10).
- Csalog Zs. 1982. *Jegyzetek a cigányság támogatásának kérdéseiről*. *Szociálpolitikai Értesítő* 1984 (2), 36–79.
- Csenki S. és Csenki I. 1980. *Cigány népballadák és keservesek*. Budapest, Gondolat.
- Dankó I. *A harangosi vásárok és piacok néprajza*. in: *Egri Múzeum Évkönyve XI–XII*. 287–306.
- Demszky G. 1980. „Cs”. in: *Kritika*, 10. 18–21.
- Devereux, G.–La Barre, W. 1961. Art and Mythology, in B.Kaplan (szerk.) *Studying Personality Cross-Culturally* 361–403. Evanston, Row, Peterson.
- Doman I. 1984. *A szarvasi cigányok*. Kecskemét, Petőfi Nyomda.
- Donáth F. 1979. *Reform and Revolution: Transformation of Hungary's Agriculture, 1945–1970*. Budapest, Corvina.
- Dumont, L. 1953. The Dravidian Kinship Terminology as an Expression of Marriage. *Man* O. S. 54. sz. 34–39.
- Dumont, L. 1976. *Homo Aequalis*. Paris

- Dunn, S. 1975. New Departures in Soviet Theory and Practice of Ethnicity. *Dialectical Anthropology* 1. 61–70.
- Erdős K. 1957. A Classification of Gypsies in Hungary. *Acta Ethnographica*, VI, (3-4), 449–457.
- Erdős K. 1958. Notes on Pregnancy and Birth Customs among the Gypsies of Hungary. *Journal of the Gypsy Lore Society*. (37) Pt.1-2. 50–56.
- Erdős K. 1959. Gypsy Horse Dealers in Hungary. *Journal of the Gypsy Lore Society*. (41) Pt. 1–2. 113–124.
- Erdős K. 1960a. Le probleme Tsigane en Hongrie. *É.T.* (3) 1–10.
- Erdős K. 1961. Remarque sur le probleme Tsigane en Hongrie. *É.T.* (7) Pt. 2. 8–13.
- Faludi A. 1964. *Cigányok*. Budapest, Kossuth.
- Faulkner, W. 1956. *The Hamlet*. New York, Vintage. Tanyán. Budapest, Európa
- Fél E.–Hofer T. 1961. Az átányi gazdálkodás ágai. *Néprajzi Közlemények*, 6 (2. sz) 1–220.
- Fél E.–Hofer T. 1969. Proper Peasants. *Traditional Life in a Hungarian Village*. Viking Fund Publications in Anthropology, no. 46. Chicago, Aldine.
- de Foletier, V. 1961. *Les Tsiganes dans l'Ancienne France*. Paris, Editions de Connaissance du Monde.
- de Foletier, V. 1970. L'esclavage des Tsiganes dans les Principautés Roumaines. *É. T.* No. 9. 24–24.
- Forray K.–Hegedüs A. 1985. Az együttélés rejtett szabályai: egy cigány csoport sikerének mértéke és ára egy iskolában. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet.
- Friedman, V. 1986. Romani Te in a Balkan Context. *Jezykowe Studia Balkanistyczne*, I. 39–48.
- Gál, B. 1984. A harangosi ipar fejlődése. in: *Tanulmányok Harangosról*, Szerk. Havassy P. és Kecskés P. Harangos, Harangos Múzeum.
- Gellner, E. 1973. *Concepts and Society*. in B. Wilson (szerk.) *Rationality*. 18–49. Oxford, Blackwell.
- Gellner, E. 1983. *Nations and Nationalism*. Oxford, Blackwell.
- Gibson, T. 1986. *Sacrifice and Sharing in the Philippine Highlands: Religion and Society among the Buid of Mindoro*. London, Athlone. (L. S. E. Monographs in Social Anthropology, No. 57).
- Gilliat-Smith, B. 1963. An Eighteenth Century Hungarian Document. *Journal of the Gypsy Lore Society*. Third series, XLII, (1–2), 50–53.
- Gilliat-Smith, B. 1964. Hungarian Edict Against Gypsies. *Journal of the Gypsy Lore Society*. Third series, XLIII, (3–4), 129–131.
- Gmelch, S. 1986. Groups That Don't Want In: Gypsies and Other Artisan, Trader and Entertainer Minorities. *Annual Review of Anthropology* (15), 307–330.
- Görög V. (szerk.) 1985. Berki János mesél. *Hungarian Gypsy Studies*, No. 3. Budapest, MTA, Néprajzi Kutató Csoport.
- Gose, P. 1986. Sacrifice and the Commodity From in the Andes. *Man*, N. S. 21, 296–310.
- Gregory, C. 1980. Gifts to Men and Gifts to God: Gift Exchange and Capital Accumulation in Contemporary Papua. *Man*, (15), 626–652.
- Grellman, A. 1787. *A Dissertation on the Gypsies* (M. Roper fordítása a *Die Zigeuner*. Dessau und Leipzig, 1783 c. könyvről) London.
- Gronfors, M. 1979. *Finnish Gypsies and The Police: An Examination of a Racial Minority and its Relation with Law Enforcement Agents*. Unpublished Ph. D. Thesis, University of London.
- Gropper, R. 1975. *Gypsies in the City. Culture Patterns and Survival*. Princeton, N. J. Darwin Press.
- Gurevics, A. J. 1974. *A középkori ember világképe*. Budapest, Kossuth.

- Guy, W. 1975. Ways of Looking at Rom: The Case of Czechoslovakia. in Rehfish (szerk.) 1975, 201–229.
- Guy, W. 1978. The Attempt of Socialist Czechoslovakia to Assimilate its Gypsy Population. Unpublished Ph. D thesis. University of Bristol.
- Gyurkovics M., S. 1981. A hodászi cigánytelep. *Vigilia* (10), 680–683.
- Hajdu A. 1958. Les Tsiganes de Hongrie et leur musique. *Études Tsiganes*, No. 1. 1–30. Paris.
- Hajdu, A. 1964. La „loki djili” des Tsiganes Kelderás. *Arts et Traditions Populaires*, XII, 139–177.
- Hann, C. 1980. Tázlár: A Village in Hungary. Cambridge, Cambridge U. P.
- Hann, C. 1983. Progress Towards Collectivised Agriculture in Tázlár, 1949–78. in: Hollos and Maday (szerk.) 69–92.
- Hann, C. 1986. The Politics of Anthropology in Socialist Eastern Europe, in: Jackson, A. (szerk.) *Anthropology at Home*. 139–153. London and New York, Tavistock.
- Hann E. –Tomka M.–Pártos F. 1979. A közvélemény a cigányokról. Budapest, M. Rádió Házinyomdája.
- Hartog, F. 1980. *Le miroir d’Herodote*. Paris Gallimard.
- Haraszi M. 1971. *A Worker in a Worker's State*. London, Allen Lane.
- Havas G. 1982a. Késelés, in: Andor (szerk.) 1982, 9–14.
- Havas G. 1982b. A Baranya megyei teknővájó cigányok, in: Andor (szerk.) 1982, 61–140.
- Havas G. 1982c. Korábbi cigány foglalkozások. in: Andor (szerk.) 1982, 161–180.
- Havas G. 1982d. Foglalkozásváltási stratégiák különböző cigány közösségekben. in: Andor (szerk.) 1982, 181–202.
- Herczeg F. 1976. *A MSZMP nemzetiségi politikája*. Budapest, Kossuth.
- de Heusch, L. 1966. *A la découverte des Tsiganes: Une expédition de reconnaissance*, (1961) Bruxelles, Ed. de l’Institut de Soc. de l’Université Libre.
- Hollos, M.–Maday, B.(szerk.) 1983. *New Hungarian Peasants: An East Central European Experience with Collectivization*. East European Monographs Series, No. 134. New York, Brooklyn College Press.
- Hollós, M.–Maday, B. 1983. Introduction. in Hollos–Maday (szerk.) 1983, 1–24.
- Humphrey, C. 1983. *Karl Marx Collective. Economy, Society and Religion in a Siberian Collective Farm*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Hübschmannová, M. 1972. What Can Sociology Suggest About the Origin of Roms? *Archiv Orientalni*, (40) pt.1, 51–64.
- Jávör K. 1983. Continuity and Change in the Social and Value Systems of a North Hungarian Village. in Hollós és Maday (szerk.) 1983, 273–300.
- Josephides, L. 1985. *The Production of Inequality. Gender and Exchange among the Kewa*. London and New York, Tavistock.
- József főherceg 1888. *Czigány nyelvtan*. Budapest, MTA
- Kaminski, I-M. 1979. There is no escape from Passing. *Anthropologiska Studia*, (28), 52–68.
- Kaminski, I-M. 1980. *The State of Ambiguity, Studies of Gypsy Refugees*. Gothenburg, Anthropological Research.
- Kardos L. 1982. Bontási terület. in Andor (szerk.) 1982, 45–57.
- Kemény I. 1976. A magyarországi cigány lakosság. *Valóság* (1), 63–72.
- Kenedi J. 1986. Why is the Gypsy the Scapegoat and Not the Jew? *East European Reporter*, 2, (1), 11–14.
- Kenrick, D.–Puxon, G. 1972. *The Destiny of Europe's Gypsies*. London, Chatto-Heinemann
- Kiss L. 1939. *A szegény emberek élete*. I. Reprint kiadás, 1981, Budapest, Gondolat.
- Kornai J. 1980. *The Economics of Shortage*. Amsterdam, Oxford, North Holland Prs.

- Kósa L. 1982. Székelyek. Néprajzi Lexikon 5, 585–593. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Kovács F. 1986. The Working Class Today. *New Hungarian Quarterly* (27), No. 193, 183–194.
- Kovalcsik K. 1985a. Szlovákiai oláh cigány népdalok. Vlach Gypsy Folk Songs in Slovakia. *Európai cigány népzene 1. Gypsy Folk Music of Europe 1.* Budapest, MTA Zenetudományi Intézet.
- Kovalcsik K. 1985b. Oláh cigányok Londonban. *Zenetudományi Dolgozatok*, 167–186. Budapest, MTA.
- Kozák I. 1982. A cigány lakosság beilleszkedése társadalmunkba. *Társadalmi Szemle* (8–9), 57–67.
- Kozák I. 1983. A cigányok a társadalmi munkamegosztásban, in Szegő (szerk.) 1983, 102–122.
- Kozák I. 1984. A cigány lakosság helyzetének javítása érdekében hozott központi határozatok végrehajtását akadályozó tényezők. *Szociálpolitikai Értesítő*, (2), 11–35.
- Kozák I. 1985. Új magyarok vagy régi cigányok. *Mogyoró K. interjúja K. I.-val. Mozgó Világ*, (6), 74–77.
- Ladó M.–Tóth F. 1985. A hivatalos szabályok árnyékában, *Tanulmány. Mozgó Világ* (1), 1–4.
- Lakatos M. 1977. A cigánykérdésről. *Kritika*, (6), 5–6.
- Lawrence, E. A. 1982. *Rodeo: An Anthropologist Looks at the Wild and the Tame.* Chicago and London, University of Chicago Press.
- Leach, E. 1954. *Political Systems of Highland Burma.* London, Athlone Press.
- Lee, R.–Kenrick, D. 1969. *Learn Romany.* London, Romano Drom.
- Le Goff, J. 1980. *Time, Work and Culture in the Middle Ages.* Chicago and London, University of Chicago Press.
- Lengyel G. 1982. Települési és társadalmi különbségek egy falusi cigány közösségben. in: Andor (szerk.) 1982, 141–157.
- Lesko, D. 1961. The Gypsies, a Sixteenth Century Index. *Journal of the Gypsy Lore Society.* (49) pt. 1–2. 65–67.
- Levi-Strauss, C. 1969. *The Elementary Structures of Kinship.* London, Eyre–Spottiswoode.
- Liégeois, J-P. 1986. *The Gypsies.* London, Al Saqi.
- Lienhardt, G. 1961. *Divinity and Experience. The Religion of the Dinka.* Oxford, Clarendon Press.
- Macritchie, D. 1890-1. Scottish Gypsies Under the Stewarts. *Journal of the Gypsy Lore Society.* Ist series, (2) pt. 3, 73–81; pt. 4, 224–39; pt. 6, 334–363.
- Makkai L. 1975. 2–4. fejezet. in: *A History of Hungary.* Pamlényi E. (szerk.), 29–178. Budapest, Corvina.
- Markus, Gy. 1982. Western Marxism and Eastern Societies. *Dialectical Anthropology* 6, 291–318.
- Marrese, M. 1981. The Evolution of Wage Regulation in Hungary, in: Hare, Radice and Swain (szerk.), *A Decade of Economic Reform.* London, Allen and Unwin, 63–76.
- Marx K. 1967. A tőke I. *Marx és Engels Művei* 23. Budapest, Kossuth.
- Masson, D. 1982. *Les Femmes de Breb. Études et documents balkaniques,* No. 4. Paris.
- Mészáros Gy. 1974. Vallás, ünnepek és hiedelem. *Vigília*, (2), 92–103.
- Mezey B. (szerk.) 1986. *A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban, 1422–1985.* Budapest, Kossuth.
- Miller, C. 1975. American Rom and the Ideology of Defilement. in: Rehfish (szerk.) 1975, 41–54.
- Mintz, S. 1974. *Caribbean Transformations.* Chicago, Chicago U. P.

- Nagy I. 1940. The Gypsies of the Sárret. *Journal of the Gypsy Lore Society*. 3.Ser. (19) pt. 1. 1–16; pt. 2. 67–77; pt. 3–4. 152–159.
- Okely, J. 1975. *Gypsy Women: Models in Conflict*. in: Ardener, S. (szerk.) *Perceiving Women*. London, Malaby.
- Okely, J. 1983. *The Traveller-Gypsies*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Ortutay Gy. (szerk.) 1977. *Magyar Néprajzi Lexikon I. A–E*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Ortutay Gy. (szerk.) 1979. *Magyar Néprajzi Lexikon II. F–Ka*. Budapest, Akadémia Kiadó.
- Ortutay Gy. (szerk.) 1982. *Magyar Néprajzi Lexikon V. Sz–Zs*. Budapest, Akadémia Kiadó.
- Pach P. 1986. A nemzetudatról napjainkban. *Társadalmi Szemle*, (1), 20–33.
- Panaïtescu, P. 1941. The Gypsies in Wallachia and Moldavia: a Chapter of Economic History. *Journal of the Gypsy Lore Society*. (20), pt. 2. 58–72.
- Parry, J. 1979. *Caste and Kinship in Kangra*. London, Routledge and Kegan Paul.
- Petrovic, A. 1939. The Eating of Carrion. *Journal of the Gypsy Lore Society*. (18). pt. 1. 24–34. (Ez a cikk egy cikksorozat része, amely „Contribution to the Study of Serbian Gypsies” címmel jelent meg a *Journal of the Gypsy Lore Society*-ben 1935–40 között.)
- Piasere, L. 1984. *Mare Roma: Catégories Humaines et Structure Sociale. Une contribution a l’ethnologie Tsigane. These pour le Doctorat du 3.eme Cycle*. Paris. (Megjelent az *Études et documents balkaniques*, No. 6. számaként.)
- Pina-Cabral, J. 1986. *Sons of Adam, Daughters of Eve: The Peasant World View in the Alto Minho*. Oxford, Oxford U. P.
- Pünkösti Á. 1986. *Vadat, halat, s mi jó falat*. Budapest, Szépirodalmi Kiadó.
- Puxon, G. 1973. *Rom: The Destiny of Europe’s Gypsies*. *Minority Rights Group Report* no. 14.
- Rehfish, F. (szerk.) 1975. *Gypsies, Tinkers and Other Travellers*. London, Academic.
- Réger Z. 1978. Cigány osztály, „vegyes” osztály – a tények tükrében. *Valóság* (8), 77–88.
- Réger Z. 1984. A cigánység helyzetének nyelvi és iskolai vonatkozásai – Álláspontok és viták. *Szociálpolitikai Értesítő* (2), 140–173.
- Reisman, K. 1974. *Contrapuntal Conversations in an Antiguan Village*, in: R. Baumann–J. Scherzer (szerk.). *Explorations in the Ethnography of Speaking* 110–124. Cambridge, Cambridge U. P.
- Salo, M. 1981a. *Kalderas Economic Organisation*, in Salo (szerk.) 1981b. 71–97.
- Salo, M. (szerk.) 1981b. *The American Kalderas: Gypsies in the New World*. *Proceedings of a Symposium organised by the Gypsy Lore Society*. North American Chapter. Hacketstown, G. L. S., N. A. C.
- Salo, S–Salo, M. 1977. *The Kalderas of Eastern Canada*. *National Museum of Man, Canadian Centre for Folk Studies*, Paper no. 21.
- Samassa, J. 1911. *Projet de loi sur la régulation des Tsiganes vagabonds par les législatives*. Budapest, Benkő.
- Sampson, J. 1907. *Gypsy Language and Origin*. *Journal of the Gypsy Lore Society*. 2nd Ser. (2) pt. 1.
- Sárkány M. 1983. *Economic Changes in a North Hungarian Village*, in: Hollos–Maday (szerk.) 1983, 25–56.
- Sárosi B. 1978. *Cigányzene*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Schiffer P. 1980. *Nemcsak róluk van szó*. *Kritika* (2). [Újranyomva a *Roma* című kiadványban, Budapest, Népművelési Intézet, 38–51.]
- Schutz, A. 1964. *Making Music Together: A Study in Social Relationship*. in *Collected Works*, vol. II. 159–178. The Hague, Martinus Nijhoff.

- Silverman, C. 1981. Pollution and Power: Gypsy Women in America. in: Salo (szerk.) 1981b. 55–70.
- Silverman, C. é. n. Negotiating Gypsiness: Strategies of Ethnicity in the American Context. Megjelenés alatt a Symbols and Situation in Ethnicity c.kötetben. Szerk.: J. Cicala és S. Stern. Wayne State U. P.
- Soulis, G. 1961. The Gypsies in the Byzantine Empire and the Balkans in the Late Middle Age. *Dumbarton Oaks Papers*, 15. 143–165.
- Sozan, M. 1983. Domestic Husbandry and Social Stratification. in: Hollos–Maday (szerk.) 1983, 123–144.
- Sperber, D. 1975. *Rethinking Symbolism*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Starkie, W. 1947 (1933). *Raggle Taggle. Adventures with a Fiddle in Hungary and Roumania*. Albermarle Library Edition. London, John Murray.
- Strathern, A. 1971. The Rope of Moka. Big Men and Ceremonial Exchange in Mount Hagen, New Guinea. Cambridge, Cambridge U. P.
- Strathern, A. 1978. Finance and Production Revisited: In Pursuit of a Comparison. *Research in Economic Anthropology*, I, 73–104.
- Strathern, M. 1978. The Achievement of Sex: Paradoxes in Hagen Gender-thinking, in: *The Yearbook of Symbolic Anthropology*, I. (Szerk.) E.Schwimmer, 171–202. London–Montreal, C.Hurst and Co., McGill–Queen’s University Press.
- Strathern, M. 1981. Self-interest and the Social Good. Some Implications of Hagen Gender Imagery. in: S. Ortner and H. Whitehead (szerk.) *Sexual Meanings*. Cambridge, Cambridge U. P.
- Sugár I. 1980. A mohamedán vallásról katolikusra tért volt török alattvalók Egerben. *Egri Múzeum Évkönyve 1978/9*, 183–216.
- Sutherland, A. 1975. *Gypsies: The Hidden Americans*. London, Tavistock.
- Sutherland, A. 1975b. The American Rom: A Case of Economic Adaptation, in Rehfish (szerk.) 1975, 1–39.
- Szapu M. 1984. Halotti szokások és hiedelmek a kaposszentjakabi oláh cigányoknál. *Ciganisztikai Tanulmányok – Hungarian Gypsy Studies*, 1. (szerk. Kriza I.) Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport
- Szapu M. 1985. Mesemondó és közösség Kaposszentjakabon. *Ciganisztikai Tanulmányok – Hungarian Gypsy Studies*, (szerk. Kriza I.) Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport
- Szegő L. (szerk.) 1983. *Cigányok, honnét jöttek – merre tartanak?* Budapest, Kozmosz.
- Szent-Györgyi K. 1983. Ranking Categories and Models in Two Villages of North Eastern Hungary. in: Hollos–Maday (szerk.) 223–244.
- Tálos E. 1980. Fonológiai kölcsönzés a cigányban. *Magyar Fonetikai Füzetek*, (5) 152–158. Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Tauber I. 1984. A cigánysággal kapcsolatos előítéletek problémái. *Szociálpolitikai Értéskötet* (2), 174–188.
- Tomka F. 1981. Evangelizáció a társadalom peremén. *Vigilia* (10), 674–680.
- Tomka M. 1983. A cigányok története. in: Szegő (szerk.) 36–52.
- Tomka M. 1984. The Gypsy Craftmen of Europe. *Unesco Courier*, Oct. 15–17. (Különszám a cigányokról)
- Ulc, O. 1964. Communist National Minority Policy: The Case of Gypsies in Czechoslovakia. *Soviet Studies*, (20), pt. 4. 421–443.
- Vekerdi J. 1971. The Gurvari Gypsy Dialect in Hungary. *Acta Orient. Hung.* XXIV, (3), 381–389.
- Vekerdi J. 1972. *Eltérő vélemények a cigánykérdésben*. *Forrás* (6), 57–61.
- Vekerdi J. 1974. *Nemzetiség-e a cigányság?* *Napjaink*, (10), 1.
- Vekerdi J. 1977. Earliest Archival Evidence on Gypsies in Hungary. *Journal of the Gypsy Lore Society*. 4. series, I, (3), 170–172.

- Vekerdi J. 1980. Jegyzetek. in: Csenki és Csenki, 1980.
- Vekerdi J. 1981. Nyelvészeti adalékok a cigányság őstörténetéhez. Nyelvtudományi Közlemények. 81, (2), 409–421.
- Vekerdi J. 1982. A magyarországi cigány kutatások története. Debrecen, KLTE.
- Vekerdi J. 1983. A magyarországi cigány nyelvjárások szótára. Pécs, JPTE Tanárképző Kar, Tanulmányok VII.
- Vekerdi J. 1984. Nemzetiség vagy létforma? Forrás, XVI, (3), 44–65.
- Vekerdi J. (szerk.) 1985. Cigány nyelvjárási népmesék (Kétkötetnyi szöveg, romani és magyar nyelven, angol fordítással.) Folklor és Etnográfia, 19. Debrecen, KLTE.
- Verdery, K. 1981. Ethnic Relations and Hierarchies of Dependency in the Late Habsburg Empire: Austria, Hungary and Transylvania. in: S. Beck–J. Cole (szerk.) 1–27.
- Verdery, K. 1983. Transylvanian Villagers. Three Centuries of Political, Economic, and Ethnic Change. Berkeley, Los Angeles, London. Univ. of California Press.
- Víg R. 1976. Kísérő jegyzetek a Gypsy Folk Songs from Hungary című lemezhez. Gyűjtötte és közreadja Víg R. Dupla lemezalbum. Budapest, MHV, Hungaroton.
- Volland, A. 1985. Bulerias: Form and Context of a Gitano Music-Dance Genre, in: De Silva et al. (szerk.) 1985, Papers from the Fourth and Fifth Annual Meetings of the Gypsy Lore Society, North American Chapter, 151–163
- Wiener, L. 1910. Ismaelites. Journal of the Gypsy Lore Society. 2. series, IV, (2), 83–100.
- Williams, P. 1984. Mariage Tsigane: une cérémonie de fiançailles chez les Rom de Paris. Paris, l'Harmattan, Selaf.
- Winstedt, E. 1941. Some Transylvanian Gypsy Documents of the Sixteenth Century. Journal of the Gypsy Lore Society. 3. series, XX, (2).
- Wlislöcki, H. 1886a. Az erdélyi sátoros cigányok lakodalmi szokásai. Vasárnapi Újság 10. sz.
- Wlislöcki, H. 1886b. Az erdélyi sátoros cigányok kereszteleési és temetési szokásai. Vasárnapi Újság 23–24. sz.
- Yoors, J. 1967. The Gypsies. London, Allen and Unwin.

Archív források és hivatalos dokumentumok

- Beszámoló Eger 1984: Beszámoló a Heves megyében élő cigánylakosság helyzetéről.
- Egri Levéltár Item a: Heves Vármegye alispánjának iratairól 1877–1927. IV – 404/a 3962.
- Egri Levéltár Item b: Csány Község testületének gyűléseiről felvett jegyzőkönyvek 1900–1916. V-215 2.
- Egri Levéltár Item c: Boldog Közgyűlési jegyzőkönyv 1926
- Harangosi Tanácsi Rendelkezések H. V. B. T. E. 3/1974
- Harangos V. B. T. E. 1651–1848 (Városi tanácsi határozatok és dokumentumok) Szerk. Kovács Béla. Eger, 1984.
- Kulturális Minisztérium 1977. Irányelvek és módszertani ajánlások a cigány lakosság elmaradott rétegeivel kapcsolatos közművelődési tevékenység szervezéséhez.
- Magyar Statisztikai Zsebkönyv, 1978.
- Országos Statisztikai Hivatal 1895. Magyar Statisztikai Közlemények. A magyarországon 1893. január 31-én végrehajtott cigányösszeírás eredményei. Budapest, Orsz. Statisztikai Hivatal. Athenaeum.
- Statistical Pocket Book of Hungary 1984